

Madencilik Faaliyetlerinde Halkın Katılımı: Sürdürülebilir Kalkınma ve Kanada Maden Hukuku Perspektifi

Public Participation In Mining Activities: A Sustainable Development And Canadian Mining Law Perspective

Gül ÜSTÜN*

ÖZ

Madencilik, ekonomik kalkınmaya önemli katkılar sağlarken, çevresel etkileri ve yerel toplulukları nasıl etkilediği konularında endişelere neden olmaktadır. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için madencilik faaliyetlerinin doğru bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Halkın katılımı, madencilik faaliyetlerinin düzenlenmesinde demokratik değerlere dayalı bir zemin oluşturabilir. Yerel toplulukların madencilik projelerine dahil olması, endişelerini paylaşmalarına olanak tanıyarak çözümlere katkı sağlar. Bu katılımın sağlanması sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sağlanmasına ve maden faaliyetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yardımcı olacaktır.

Madencilik sektöründe önemli bir yere sahip Kanada uygulamasında, çevresel etki değerlendirmesi haricinde katılım ilkesi dikkate alınmakta olup, özellikle Britanya Kolombiyası Yüksek Mahkemesinin 2023 yılında tesis ettiği karar bu konuda referans alınacak niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Maden Hukuku, Halkın Katılımı, Sürdürülebilir Kalkınma, Sürdürülebilir Madencilik, Kanada Maden Hukuku.

ABSTRACT

While mining contributes significantly to economic development, it raises concerns about its environmental impacts and impacts on local communities. In this context, proper management of mining activities is essential to ensure sustainable development. Public participation can provide a democratic basis for the regulation of mining activities. Involving local communities in mining projects provides an opportunity for them to voice their concerns and contribute to solutions. Ensuring such participation will contribute to achieving sustainable development goals and maintaining the sustainability of mining operations.

In the Canadian context, which has an important place in the mining sector, the principle of public participation is taken into account not only in environmental impact assessments but also in other stages of mining activity. In particular, the decision of the Supreme Court of British Columbia in 2023 constitutes an important reference in this regard.

Keywords: Mining Law, Public Participation, Sustainable Development, Sustainable Mining, Canadian Mining Law.

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5081-1771>.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Gül ÜSTÜN

E-posta/E-mail: gul.ustun@marmara.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 30.10.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 09.11.2024

GİRİŞ

Madencilik, ekonomik kalkınmaya önemli katkılar sağlarken, beraberinde çevresel ve sosyal sorumlulukları da getirmektedir. Çalışmamız kapsamında ise, halkın katılımının bu denkleme nasıl entegre edilebileceği, böylelikle madencilik sektörünün sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Madencilik faaliyetlerinin düzenlenmesinde halkın katılımı, demokratik değerlere ve sürdürülebilirlik ilkelerine dayalı bir zemin oluşturabilir. Bu süreç, yerel toplulukların madencilik projelerine dahil olmalarını sağlamak, endişelerini paylaşımlarına ve çözümlere katkıda bulunmalarına fırsat tanımaktadır. Kaldı ki, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili uluslararası metinler dikkate alındığında halkın katılımının sağlanmasının bir Devlet yükümlülüğü olduğunu öngörmek mümkündür. Keza, çalışmamızda madencilik sektöründe Devletin bu yükümlülüğüne ilişkin – madencilik alanında Dünyada önemli bir yere sahip olan-Kanada Hukuku uygulamaları referans alınarak değerlendirme yapılacaktır.

I. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADA MADENCİLİĞİN YERİ

Madenlerin, endüstri için ham madde ve enerji kaynağı olarak hayati öneme sahip oldukları, günlük kullanımımızda da kayda değer bir yere sahip olduğu muhakkaktır. Madencilüğün ülke ekonomisine katkısının da büyük olduğu bilinmektedir¹. Örneğin Amerika'da sadece 2021 yılında, 459.000 iş olanağının doğrudan olarak maden sektöründe sağlandığı, 800.000 madencilik faaliyetini destekleyici (dolaylı) iş olanağının sağlandığı, yurt içi ve yurt dışı yatırımlarla Devletin büyük gelir elde ettiği belirtilmektedir². Kanada' da ise, yine aynı yıl, madencilüğün ekonomiye doğrudan katkısı 91 milyar Kanada Doları iken, dolaylı katkısı 33 milyar Kanada Doları olmuştur³. Ülkemiz açısından ise, gayri safi yurtiçi hasılat bakımından üretim ve istihdamla birlikte, "...2009 yılında 11 milyar TL'nin üzerinde katkı sağlarken 2019 yılına gelindiğinde bu değer 4 kat artarak 46,7 milyar TL üzerine çıkmıştır. 2020 yılında ise 59,2 milyar TL ile bir önceki yıla oranla %23 seviyesinde artış gözlemlenmiştir. Aynı dönemde madencilüğün GSYH içindeki payı %1,12 den %1,17 seviyesine yükselmiştir..."⁴.

Ancak bu faydalarının yanı sıra, maden işletmeciliğinin, özellikle, kaynağından özünü çıkarma süreçlerinde jeolojik ve ekolojik olarak çevreye zarar veren bir faaliyet olduğu bilinmektedir. Bu olumsuz etkiler, yerel ve merkezi otoritelerin gündeminde yer almışken, yatırımcılar, vatandaşlar

- 1 Sisi Que, Liang Wang, Kwame Awuah Offei, Yao Chen and Wei Yang 'The Status of The Local Community in Mining Sustainable Development beyond the Triple Bottom Line' (2018) 10 (6) Sustainability <<https://www.mdpi.com/2071-1050/10/6/1749#:~:text=The%20triple%20bottom%20line%20allows,sustainable%20from%20a%20community's%20perspective>> accessed 5 January 2024.
- 2 *The Economic Contributions of U.S. Mining 2021*, E-1 <<https://nma.org/wp-content/uploads/2021/02/Economic-Contributions-of-Mining-in-2021.pdf>> accessed 7 January 2024.
- 3 <<https://natural-resources.canada.ca/our-natural-resources/minerals-mining/mining-data-statistics-and-analysis/minerals-and-the-economy/20529>> accessed 7 January 2024.
- 4 *Türkiye Madencilik Sektörü Gelişim Raporu 2020* 69 <<https://enerji.gov.tr/Media/Dizin/TKDB/tr/Belgeler/TMSGR2020.pdf>> Erişim Tarihi 12 Ocak 2024.

ve sivil toplum örgütleri bu etkilerin muhatabı olmuştur. Dolayısıyla, hükümet politikalarının rolü, çevresel etkiler, yerel halk üzerindeki etkiler, sosyal sorumluluk ve maden işletme faaliyetinin ekonomik kalkınmadaki rolü, madencilik faaliyeti kapsamında tartışılan başlıklar olmuştur⁵. Keza bu kapsamda özellikle son yıllarda, sürdürülebilir kalkınma anlayışının tüm dünyada egemen olmasıyla madencilğin çevresel zararlarının azaltılması hedeflenmiştir⁶. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini ortaya koyan yasal metinlerden biri olan Çevre ve Gelişim Hakkında Rio Deklarasyonununun 10. maddesinde⁷, çevresel konuların bütün vatandaşların katılımıyla idare edilebileceği ifade edilerek, çevresel zararların azaltılmasında katılımın önemi ortaya konulmuştur.

Sürdürülebilir kalkınma, çevresel, ekonomik ve sosyal uzlaşmayı sağlama anlayışı olduğundan, çevresel zararların azaltılması hatta ortadan kaldırılması yönündeki çevresel amacın yanı sıra, halkın katılımının sağlanması sosyal uzlaşma amacı bakımından da önem arz etmektedir⁸. Nitekim, madencilik faaliyetlerinde de halkın katılımının sağlanması hem sürdürülebilir kalkınma bakımından hem de madenlerin sürdürülebilirliği bakımından muhakkak ki elzemdir. Bir kararın uygulanabilmesi o karara bireylerin direnmemesiyle mümkün olduğu gibi, toplumun direnmemesi için de o karara bireylerin doğrudan ya da dolaylı katılımı gerekmektedir⁹. Halkın katılımının sağlandığı bir maden projesinin de sürdürülebilir olacağı muhakkaktır¹⁰. Devlet veya yatırımcı katılımının sağlanması halinde olası muhalefeti öğrenerek, başka alternatifler değerlendirerek bir çözüm sağlayacak, stratejik önlemler geliştirebilecektir¹¹. Bireyler de madencilik faaliyetinin sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir rol oynadığı, fosil yakıt tüketiminin azaltılması veya bitirilmesi konusunda önemli bir kaynak olduğu¹² gibi etkenleri öğrenerek önyargılarını kaldırabilecektir.

II. MADENCİLİK FAALİYETLERİNDE HALKIN KATILIMI

Madencilik faaliyetlerinde, halkın katılımı genellikle, çevre sağlığı ve bütünlüğü ile ekonomik ve sosyal kalkınmanın dengelenmesi gerekliliğinin ortaya konulduğu çevresel etki değerlendirilmesi

5 Maja Due Kadenic, 'Socioeconomic Value Creation And The Role Of Local Participation In Large-Scale Mining Projects In The Arctic' (2015) (2) *The Extractive Industries and Society* 562, 562.

6 Que, Wang, Awuah-Offei, Chen and Yang (n 1).

7 Metnin tamamı için bkz.

<https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf> accessed 5 January 2024.

8 Frans HJM Coenen, *Public Participation and Better Environmental Decisions* (Springer Dordrecht 2008) 2.

9 Mehmet Çakılcıoğlu ve Ömer Faruk Cebeci, 'Kentin Çöküntü Alanlarında Uygulamada Yetersiz Kalan İmar Planlarının Yerine Alternatif Planlama Süreçleri', *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler, TMMOB İstanbul Şubesi 11-13 Haziran 2003 Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, (İstanbul: YTÜ Basım Yayın Merkezi 2003) 295, 296.*

10 Örneğin, su kirliliğinin diğer çevre kirliliklerine göre halk tarafından daha önemli bulunması durumunda, su kirliliğini önleyici tedbirlere daha fazla harcama yapılabilecek böylelikle projenin yürütülebilmesi konusunda halk engeli azaltılabilecek/ortadan kaldırılabilir. Que, Wang, Awuah-Offei, Chen and Yang (n 1).

11 Coenen, halkın katılımının sağlanması halinde Devletin sorunları ve sebepleri öğrenerek alternatif stratejik seçenekler geliştirmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Coenen (n 8) 2.

12 Bu konuda bkz. <<https://madencilikturkiye.com/yenilenebilir-enerji-kaynaklarina-yonelim-madencilik-sektorunun-onemini-arttirdi/>> Erişim Tarihi 14 Ocak 2024; <<https://www.cbc.ca/amp/1.7082260>> accessed 14 January 2024.

aşamasında sağlanmaktadır¹³. Ancak, çevresel etki değerlendirmesi haricinde de, madencilik alanında birlikte karar alma mekanizması kurulması, maden ruhsat sahibinin halkın tercihlerini dikkate alması hatta sosyal-ekonomik-çevresel boyutta (yani sürdürülebilir kalkınma boyutuyla) bir anlaşma zemini sağlanması arzu edilmektedir¹⁴.

Bu kapsamda örneğin, Güney Afrika'da, maden kaynaklarını konu alan yasal düzenlemede, maden hakkına ilişkin başvurularda kamuoyuna danışılacağı ifade edilmiş, Avustralya'da da kıyıda uzakta maden çıkarılması ve işletilmesini konu alan yasal düzenlemede, kamuoyuna danışmanın zorunlu olduğu, madencilik başvurusunda bulunan kişinin başvurudan sonra (revize halinde revizeden sonra) 14 gün içinde ulusal bir gazetede vereceği detaylı bir ilanla bu süreci yürütmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁵.

Ülkemizde ise madencilik mevzuatında çevresel etki değerlendirmesi sürecine gönderme yapılarak halkın katılımı sağlanmakta olup¹⁶, maden ruhsat ve izinlerine ilişkin takip edilmesi gereken diğer süreçlerde ise bu yönde bir yükümlülük öngörülmemiştir. Örneğin, Maden Kanununda; Kanunun 3. maddesinde *“Bir cevher kaynağının ekonomik olarak işletilebilirliğini göstermek amacıyla jeolojik, madencilik, metalürjik, ekonomik, pazarlama, yasal, çevresel, sosyal ve mali etkenlerin önerilen maden projesinde yeterli ayrıntıda incelendiği kapsamlı rapor”* olarak tanımlanan fizibilite raporunun en azından “sosyal etken” kısmının doğru analizi bakımından halkın katılımını öngören bir düzenleme yer almamaktadır. Keza, Kanunun 7. Maddesinde yer alan, *“Madencilik faaliyetlerinin yapılması ve ruhsatlandırma işlemlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak yeni verilecek ruhsat alanlarına maden işletme yöntemi, faaliyetin yapıldığı bölge, madenin cinsi, yapılacak yatırımın çevresel etkileri, şehirleşme ve benzeri hususlar dikkate alınarak, temdit talepleri dahil ruhsat verilen alanlarda kazanılmış haklar korunmak kaydıyla, ilgili kurumların görüşleri alınarak Bakanlık tarafından kısıtlama getirilebilir”* hükmünün içerisinde sadece *“ilgili kurumların görüşlerine”* yer vermiştir.

Oysa ki, katılım, çevre hakkının gerçekleştirilmesindeki usuli haklardan biri¹⁷ ve aynı zamanda demokratik rejimin varlık koşuludur¹⁸. Zira, demokratik rejimin gerçekleştirilmesinin temel şartı, ilgililerin idarenin karar alma sürecine her aşamada katılmasını, onu etkileyebilme yeteneğine sahip

13 Elisabetta Menini, Anindita Chakraborty and Stephen E Roady, ‘Public Participation in Seabed Mining Areas Beyond National Jurisdiction: Lessons Learned from National Regulators in the Terrestrial Mining Sector’ (2022) 146 Marine Policy <<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105308>> accessed 7 January 2024.

14 Bkz. Que, Wang, Awuah-Offei, Chen and Yang (n 1).

15 Menini, Chakraborty and Roady (n 13).

16 Maden Kanununun madencilikte izinler başlıklı 7. Maddesinde çevresel etki değerlendirmesi raporuna atıfta bulunmaktadır. Çevresel etki değerlendirmesi raporunun tesis edilebilmesi için ise Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 9. Maddesi uyarınca halkın bilgilendirilmesi ve sürece katılımı toplantısı sürecinin yürütülmesi gerekmektedir.

17 İbrahim Kaboğlu, *Çevre Hakkı* (İmge Yayınevi 1996) 104; Mihriban Şengül, “Çevre Yönetimine Halk Katılımı” Yolu Olarak “Belediye Yönetimine Halk Katılımı” (2002) 11(2) Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi 25, 26.

18 Kaboğlu (17) 104. Halkın katılımının sıklıkla çevresel, bilimsel ve teknolojik konuların yönetimine yönelik demokratik bir ‘düzelme’ olarak sunulmuştur. Anabela Carvalho, Zara Pinto-Coelho and Eunice Seixas, ‘Listening to the Public-Enacting Power: Citizen Access, Standing and Influence in Public Participation Discourses’ (2019) 5 (21) Journal of Environmental Policy & Planning 563, 563.

olmasını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılmasıdır¹⁹. Devletin halkın görüşüne başvurması, kararlara halkın katılımını sağlaması yönünde yükümlülüğünün çevresel etki değerlendirmesi sürecinden ayrı olarak madencilik faaliyetleri bakımından da değerlendirilmesi bir gereklilik olup, bu kapsamda Britanya Kolombiyası Yüksek Mahkemesinin Gitxaala-Britanya Kolombiyası, 2023 BCSC 1680 Kararında²⁰ belirtilen ilkelerin referans olarak alınması mümkündür.

III. KANADA'DA MADENCİLİK FAALİYETLERİNDE KATILIM

Kanada'da serbest madencilik sistemi (*free mining system*) mevcut olup²¹, yer üstü ve yer altı mülkiyeti ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Toprağın üst kısmına malik olan yer altı kısmına sahip olmamakta, yer altı kısmı doğrudan kraliyete ait olmaktadır²². Maden arama faaliyeti için izin belgesine sahip olan kişiler tarafından serbest bir şekilde arama faaliyeti yürütülmekte olup, işletme faaliyetinin yürütülmesi için ülkemizdekine benzer şekilde izin ve ruhsat süreci yürütülmektedir²³. Kanada'da kendilerinden önce Kuzey Amerika'da yaşayan milletlere/topluluklara danışılması, onların mülkiyetlerini, kültürlerini etkileyen konularda kararlara ilişkin görüşlerinin sorulması kraliyetin bir – Anayasal – yükümlülüğü olarak öngörülmektedir²⁴. Bu yükümlülük madencilik ilişkili yasal düzenlemelerde zikredilmese de²⁵, Anayasal bir yükümlülük olmasından ötürü madencilik faaliyetlerinde de yerine getirilmesi gerekmektedir. Yani, söz konusu toplulukların haklarının etkileneceği maden ruhsat, izin, işletme faaliyeti vs. gibi süreçlerde kendilerine danışılması gerekmektedir²⁶. Ancak, serbest madencilik sistemi gereği, arama faaliyetleri için danışılma yükümlülüğü mevcut değildir. Bu yükümlülüğün mevcut olmayışı, The Gitxaala ve Ehattasahet toplulukları tarafından Britanya Kolombiyası Yüksek Mahkemesi önüne getirilmiştir.

19 İl Han Özay, *Günışığında Yönetim* (Filiz Kitabevi 2004) 15, dn.28.

20 <<https://www.canlii.org/en/bc/bcsc/doc/2023/2023bcsc1680/2023bcsc1680.html>> (23.09.2023) accessed 29 September 2024.

21 Dwight Newman, *Mining Law of Canada* (LexisNexis 2018) 79 vd.

22 Elbette ki, Kanada'daki yer yüzü ve yer altı mülkiyetinin bu kadar kısaca anlatılması mümkün olmayıp, konu sadece çalışmamız kapsamında ele alınan Mahkeme kararının rahat anlaşılabilmesi amacıyla genel bir bilgi olarak verilmektedir. Nitekim, istisnai olsa da yer altının özel hukuk kişilerine ait olduğu istisnai durumlar mevcuttur. Kanada'daki yer altı ve yer üstü mülkiyeti hakkında detaylı bilgi için bkz. Douglas C. Harris, Jeremy De Beer, Tenille E. Brown and Patricia L. Farnese, *A Property Law Reader: Cases, Questions, And Commentary* (Thomson Reuters 2022) 181 vd.

23 Keza, Kanada'daki madencilik faaliyetinin süreci çalışmamız kapsamında istisna ve detaylarına girilmeden öz bilgi olarak verilmiştir.

24 "Indigenous people" veya "Aborgins" olarak isimlendirilen bu topluluklara ilişkin yükümlülükler, bu toplulukların hakları, bu konulara ilişkin sözleşmeler ayrıca bir hukuk dalı olarak mevcut olup, hukuk fakültelerinde ayrı bir ders olarak okutulmakta hatta bazı hukuk derslerinin içinde ayrı bir başlık olarak yer almaktadır. Elbette ki, tüm bu yükümlülüklerin diğer bir dayanağı *UNDRIP (United Nations Declaration On The Rights of Indigenous People)*' tir.

25 Madencilik ilişkili yasal düzenlemelerin yerel insanların karar alma sürecine katılımını tek başına sağlamadığı yönündeki görüş için bkz. Christina Allard, Deborah Curran, 'Indigenous Influence and Engagement in Mining Permitting in British Columbia, Canada: Lessons for Sweden and Norway?' (2023) 72 *Environmental Management* 1, 5 <<https://doi.org/10.1007/s00267.021.01536-0>> accessed 5 January 2024.

26 Madencilik faaliyetlerinde söz konusu topluluklara danışılması yükümlülüğü hakkında detaylı bilgi için bkz. Newman (n 21) 34-38.

Yüksek Mahkemenin Gitxaala-Britanya Kolombiyası 2023 BCSC 1680 Kararında , danışma yükümlülüğünün zincirleme bir yükümlülük olduğu, kültürel ve tarihi değerler üzerinde etki doğuracak faaliyetlerde, sahip olunan taşınmazların yürütülen faaliyet nedeniyle değer kaybına uğraması durumunda, taşınmazların mülkiyetinin veya üzerindeki başkaca hakların transferi durumunda²⁷, mevcut taşınmazların yürütülen faaliyet nedeniyle satışın imkansız hale gelmesi veya değer kaybına uğraması halinde danışma yükümlülüğünün bulunduğu ifade edilmiştir. Kararda bu yükümlülüğü öngören bir sistemin geliştirilmesi gerekliliği ifade edilerek, yine bu gerekliliğin katılımcı bir şekilde sağlanması, maden endüstrisi ile ilk toplulukların görüşlerinin alınarak on sekiz aylık bir süre içerisinde katılımcı bir maden rejimi dizayn edilmesi yönünde hüküm tesis edilmiştir²⁸.

Söz konusu karar, Kuzey Amerika'daki ilk topluluklar bakımından değerlendirme yapmakta ise de, bu kararın muhatabından bağımsız olarak değerlendirilmesi, niteliksel değerlendirilmesi dikkate alınmalıdır. Kararın, sürdürülebilir kalkınma, sosyal uzlaşma ve halkın katılımının sağlanması bakımından, kamunun/halkın katılımının özellikle hangi durumlarda sağlanması gerekliliği yönündeki vurgunun referans alınması, kararda benimsenen ilkelerin ülkemiz madencilik faaliyetlerinde de esas alınması mümkündür. Yani, madencilik faaliyetinin yürütülmesi nedeniyle kültürel-tarihi değerlerin etkilenmesi, mali ve finansal olarak kişilerin kayba uğraması muhtemel olup, çevresel etki değerlendirmesi aşaması haricinde de madencilik faaliyetlerine ilişkin diğer aşamalarda halkın katılımı sağlanmalıdır. Zira, bu tür etkilerin çevresel etki değerlendirilmesi sürecinde değerlendirilmesi mümkün olmayıp²⁹, ayrıca değerlendirilmesi, halkla birlikte ele alınması gerekmektedir. Ancak, elbette ki, söz konusu etkilerin üzerinde gerçekleşeceği kişilerin farklı farklı kişiler olabileceği, tüm bu kişilere ulaşmanın güçlükler arz edebileceği, söz konusu etkilerin farklı şekilde ölçülebileceği, mahiyetinin de farklı olabileceği düşünüldüğünde halkın katılımı için uygun olan yöntemin tercihi de mutlaka sağlanmalıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için, insanlığın ortak mirası olan madenlere ilişkin faaliyetlerde karar ve uygulama aşamalarında geniş ölçüde katılımın sağlanması bir gerekliliktir³⁰.

27 Kanımızca mülkiyetin veya başkaca bir hakkın transferi haricinde transfer ihtimalinin ortaya çıkması durumu da bir unsur olarak değerlendirilebilecektir.

28 Kararda ilk topluluklara ilişkin anayasal hükümlerin, yasal düzenlemelerin ve sözleşme hükümleri bakımından değerlendirmeler de yer almaktadır. Ancak, çalışmamız kapsamında konuyu dağıtmamak adına bahsedilen kısımlara değinilmemiştir.

Bu başlıkları da içeren genel bir değerlendirme için bkz. Don Collie, Alan Monk, Josh Jantzi, Wally Brault, Denis Silva, Megan Filmer, R. Max Collett, Saje Gosal, Jianna Faner, 'Court Orders Consultation with First Nations Before Granting Mineral Claims in BC' <<https://www.dlapiper.com/en-ae/insights/publications/2023/10/court-orders-consultation-with-first-nations-before-granting-mineral-claims-in-bc>> (02.10.2023) accessed 14 January 2024.

29 Allard and Curran (n 25) 9.

30 Elbette ki toplantı, anket, kamuoyu yoklaması, veto etme yetkisi tanınması gibi farklı katılım türleri benimsenmesi mümkün olup, kullanılan yöntemin ve yürütülecek sürecin, katılımın sağlanacağı yer ve katılımı sağlanacak topluluğa göre belirlenmesi gerekmektedir.

Örneğin, "*Danıştay 6. Dairesi tarafından; "...projelerin özellikle kırsal bölgelerde yapıldığı dikkate alındığında, burada yaşayanların yaşam koşulları itibarıyla sadece internette ve il müdürlüğünde yapılan bir ilanla projeden haberdar olmasını*

Benzer şekilde, okyanusların sadece o okyanusa kıyısı olan ülkeye ait olmadığı, insanlığın ortak mirası olduğu göz önünde bulundurulması gerekmekte olduğundan denizlerin/okyanusların korunması amacıyla Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi (*International Seabed Authority-ISA*) kurulmuştur³¹. ISA, bu kapsamda deniz yataklarında yürütülecek madencilik faaliyetlerinde kamuya danışmaya önem vermekte ve bu danışmayı ikiye ayırmaktadır: birincisi ISA'nın organlarının toplantılarında ve inceleme/değerlendirme süreçlerinde, ikincisi maden kaynaklarının idaresine ilişkin kurallar ve düzenlemeler yapılması süreçlerinde kamunun görüşünün dikkate alınmasının sağlanmasıdır³².

ISA tarafından kabul edilen bu katılım şekillerinin Türk Hukukunda madencilik faaliyetleri bakımından da değerlendirilmesi mümkündür. Maden izinleri, ruhsatları ve çevresel etki değerlendirmesi süreçlerinde doğrudan bir katılım sağlanması yani, halk toplantıları yapılması, teknolojik imkanlardan yararlanarak plan ve projelerin ilan edilmesi ve Internet üzerinden kamuoyu yoklaması yapılması gibi yöntemlerle halkın katılımının sağlanması mümkündür. Örneğin ISA, Çevresel Etki Değerlendirmesi, Çevresel İzleme ve İşletme Planlaması ve Maden Faaliyetinin Sona Erdirilmesi planlarına ilişkin olarak, web sayfasında ilgili dokümanların paylaşımını yapmakta ve ilgililerin gönüllü bir şekilde yaptıkları yorumları dikkate almakta, cevaplamaktadır³³.

Ancak, toplumun her kesiminin aynı bilgi ve deneyime sahip olmadığı, teknik kavramlardan uzak olabileceği, en azından bir kısmının kalkınma-çevre dengesinin korunması gerekliliği konusunda teknik, sosyal ve detaylı bilgiye ihtiyaç duyabileceği düşünüldüğünde halkın gerekli konularda aydınlatılması ve uzmanlar yardımı ile toplantıların gerçekleştirilerek görüşlerin temin edilmesi daha yerinde olacaktır. Bu şekilde yürütülen bir süreç, madencilik faaliyetinin benimsenmesini sağlayacak, sosyal adalet ve barışı temin ederek, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesine yardım edecektir.

Madencilik faaliyetlerine ilişkin yasal düzenlemelere ilişkin olarak da halkın görüşlerini de temin etmek mümkündür. Artık günümüzde bilgiye ulaşma, teknolojik gelişmelerle görüş ve yorumların temini hatta cevaplandırılması kolay ve fazlaca vakit almadığından, bu yönde bir katılımın rahatlıkla sağlanması mümkün görünmektedir.

Madencilikte halkın katılımının sağlanması bakımından dikkat edilmesi gereken diğer bir unsur da, Britanya Kolombiyası Yüksek Mahkemesinin kararından da anlaşılacağı üzere, katılımı hedeflenen

beklemenin gerçekçi olmadığı, dolayısıyla halkın ÇED sürecine etkin bir şekilde katılımının sağlanması amacıyla askıda ilanın hem valilik, kaymakamlık hem de muhtarlık binasında yapılması gerektiği, dava konusu düzenlemenin ise bu haliyle çevrenin korunması, sürdürülebilir çevre ve katılım ilkeleri ile kamu yararı ile bağdaşmadığı..." ve "...ÇED sürecinin şeffaf yürütülebilmesi ve çevre hukukunun temel ilkelerinden olan katılım ilkesinin tam olarak sağlanabilmesi amacıyla projeye ilgili başvuru yapılmasından itibaren tüm sürecin, Yönetmeliğin ilanla ilgili diğer maddelerinde olduğu gibi, hem internette hem de anons veya askıda ilan ile duyurulması gerektiği..." yönünde hüküm tesis edilmiştir. <<https://dogadernegi.org/danistay-cevresel-etki-degerlendirme-yonetmeliginde-halkin-katilimini-zorlastiran-maddelerin-yurutmesini-durdurdu/>> Erişim Tarihi 12 Ocak 2024.

31 Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi hakkında detaylı bilgi için bkz. Serap Gülbiçim, 'Uluslararası Deniz Yatağı ve Otoritesi' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2022) 63 vd. <<https://dergiler.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/86589/756498.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Erişim Tarihi 7 Ocak 2024.

32 Menini, Chakraborty and Roady (n 13).

33 Menini, Chakraborty and Roady (n 13).

kişilerin sadece faaliyete konu yerde yaşayan kişilerin değil, faaliyet konusu yerle sadece ikamet bağı değil manevi bağı bulunan kişilerin kararlara katılımının sağlanması gerekliliğidir. Örneğin, halihazırda madencilik konusu alanda ikamet etmemekle veya bu alanda taşınmaz bulunmamakla birlikte, "...köyünün çocuğu olma", "...ilçesinde yıllarca hizmet etmiş olma" veya bu alanda belirli bir geleneğin yaşatılıyor olması durumları dikkate alındığında bu kişilere de karar tesis süreçlerinde söz hakkı verilmesi gerekmektedir. Ancak, elbette ki bu kişileri bulmak, tebligat yapmak güç olup, aslında biraz muğlak ve sübjektif kıstaslardan bahsediliyor oluşu katılımın tarafını – kesin olarak – tespit etmeyi imkansız kılmaktadır. Kaldı ki, özellikle kültürel değerler mevzu bahis olduğunda neredeyse tüm vatandaşların, tüm yerleşik kişilerin söz hakkı sahibi olduğundan bahsetmek olanaklıdır. Bu durumda belki de en iyi çözüm halkın katılımının ikili bir ayrımla sağlanmasıdır: Madencilik faaliyetine konu alanda ikamet eden veya faaliyet gösteren kişilerinin, taşınmazları değer kaybına uğrayan kişilerin, toplantılara katılma, bilgiye yüz yüze ulaşma yöntemlerine muhatap olmasının zorunlu olarak sağlanması, başkaca yöntemlerin tercihe bağlı kullanılması iken, diğer kişilerin teknoloji kullanılarak İnternet üzerinden genel kamuoyu yoklaması, E-Devlet anketleri, yine E-Devlet üzerinden bilgilendirilmelerinin sağlanması gibi yöntemlerle katılımının sağlanması düşünülebilecek yöntemlerdir.

Nitekim Britanya Kolombiyası Yüksek Mahkemesinin de belirttiği üzere, Devlete düşen görev geniş ölçüde katılımın sağlanması ve bu görevin yasal düzenlemeye konu edilmesi olup, hangi yöntemlerle bu yükümlülüğün yerine getireceği takdir yetkisi kapsamında yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Allard C and Curran D, 'Indigenous Influence and Engagement in Mining Permitting in British Columbia, Canada: Lessons for Sweden and Norway?' (2023) 72 *Environmental Management* 1-18 <<https://doi.org/10.1007/s00267.021.01536-0>>
- Coenen F.H.J.M, *Public Participation and Better Environmental Decisions* (Springer Dordrecht 2008).
- Collie D, Monk A, Jantzi J, Braul W, Silva D, Filmer M, Collett R.M., Gosal S and Faner J , 'Court Orders Consultation with First Nations Before Granting Mineral Claims in BC' <<https://www.dlapiper.com/en-ae/insights/publications/2023/10/court-orders-consultation-with-first-nations-before-granting-mineral-claims-in-bc>>
- Çakılcıoğlu M ve Cebeci ÖF, 'Kentin Çöküntü Alanlarında Uygulamada Yetersiz Kalan İmar Planlarının Yerine Alternatif Planlama Süreçleri', *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler*, TMMOB İstanbul Şubesi 11-13 Haziran 2003 Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, (İstanbul: YTÜ Basım Yayın Merkezi 2003) 295-300.
- Gülbiçim S, 'Uluslararası Deniz Yatağı ve Otoritesi' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2022) <<https://dergiler.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/86589/756498.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
- Harris DC, De Beer J, Brown TE and Farnese PL, *A Property Law Reader: Cases, Questions, And Commentary* (Thomson Reuters 2022).
- Kaboğlu İ, *Çevre Hakkı* (İmge Yayınevi 1996).
- Kadenic MD, 'Socioeconomic Value Creation And The Role Of Local Participation In Large-Scale Mining Projects In The Arctic' (2015) (2) *The Extractive Industries and Society* 562,571.

- Menini E, Chakraborty A. and Roady S.E, 'Public Participation in Seabed Mining Areas Beyond National Jurisdiction: Lessons Learned from National Regulators in the Terrestrial Mining Sector' (2022) 146 Marine Policy <<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105308>>
- Newman D, *Mining Law of Canada* (LexisNexis 2018).
- Özay İH, *Günüşğında Yönetim* (Filiz Kitabevi 2004).
- Que S, Wang L, Awuah-Offei K, Chen Y and Yang W, 'The Status of The Local Community in Mining Sustainable Development beyond the Triple Bottom Line' (2018) 10 (6) Sustainability <<https://www.mdpi.com/2071-1050/10/6/1749#:~:text=The%20triple%20bottom%20line%20allows,sustainable%20from%20a%20community's%20perspective>>
- Şengül M, "Çevre Yönetimine Halk Katılımı" Yolu Olarak "Belediye Yönetimine Halk Katılımı" (2002) 11(2) Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi 25-40.
- The Economic Contributions of U.S. Mining, 2021* <<https://nma.org/wp-content/uploads/2021/02/Economic-Contributions-of-Mining-in-2021.pdf>>
- Türkiye Madencilik Sektörü Gelişim Raporu 2020* <<https://enerji.gov.tr/Media/Dizin/TKDB/tr/Belgeler/TMSGR2020.pdf>>
- <<https://www.bccourts.ca/jdb-txt/sc/23/16/2023BCSC1680.htm>>
- <<https://www.cbc.ca/amp/1.7082260>>
- <<https://dogadernegi.org/danistay-cevresel-etki-degerlendirme-yonetmeliginde-halkin-katilimini-zorlastiran-maddelerin-yurutmesini-durdurdu/>>
- <<https://madencilikturkiye.com/yenilenebilir-enerji-kaynaklarina-yonelim-madencilik-sektorunun-onemini-arttirdi/>>
- <<https://natural-resources.canada.ca/our-natural-resources/minerals-mining/mining-data-statistics-and-analysis/minerals-and-the-economy/20529>>
- <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf>